

Framtidas næringsutvikling i Tokke kommune?

“Næringsplan bør omhandle korleis auke tilflytting og hjelpe næringer med rekruttering”

“Mye ledig butikkareal i sentrum av Dalen, gjør veldig dårlig inntrykk. Legg til rette for de som vil våge å drive butikk”

“Vi må klare å få til mer som skjer på vinterstid! Vanskelig å drive næring med kun to gode måneder i året...”

“Legge tilrette for vinterturisme. Utvikle Halbjønnsekken. Skape flere arbeidsplasser.”

Hei!

Vinteren 2023 ble vi invitert av Tokke kommune til å kartlegge behov, utfordringer og muligheter knyttet til morgendagens næringsliv i forbindelse med utvikling av ny næringsplan. Gjennom feltarbeid i Tokke kommune, 14 dybdeintervjuer, én åpen workshop og digitale innspill har vi kartlagt reelle erfaringer og utfordringer i næringslivet i Tokke.

Innholdet er tredelt:

Første del inneholder bakgrunnsinformasjon, behovet for ny næringsplan og en beskrivelse av Tokke som sted.

Andre del inneholder en kartlegging av behov og erfaringer knyttet til næringslivet i Tokke.

Tredje del inneholder forslag til strategiske tiltak som kan utvikles videre i den nye næringsplanen.

God lesning!

Erlend Grimeland & Elias Olderbakk
Travers Lab AS

Innhold

Del 1

Introduksjon og bakgrunn

Stedet Tokke

Bakgrunn for ny næringsplan

Del 2

Behov, erfaringer og utfordringer

Positive erfaringer

Utfordringer

Oppsummerende tips

Del 3

Mulige tiltak for veien videre

Muligheter

Forslag

Introduksjon og bakgrunn

Om Tokke

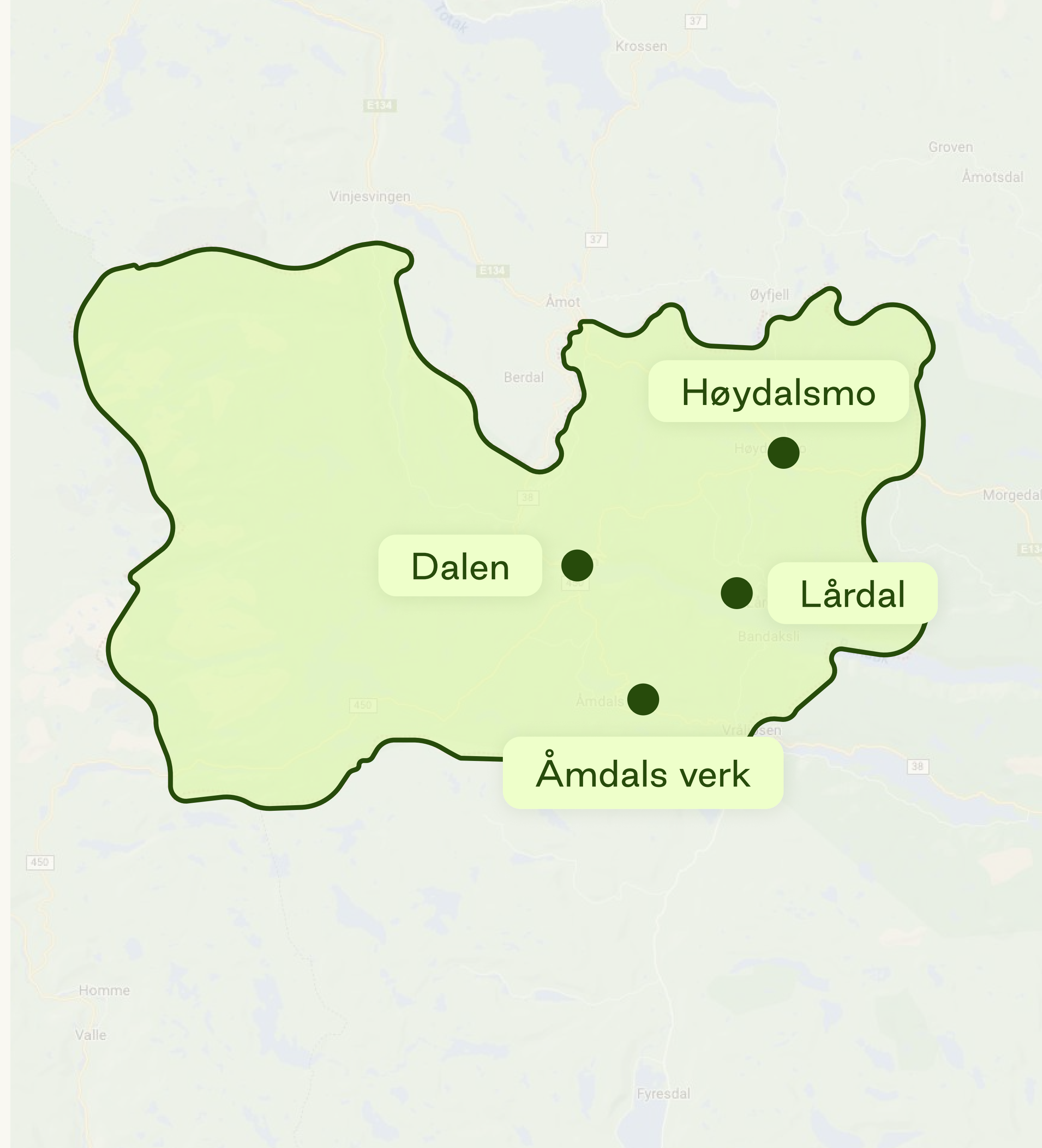
Bakgrunn for ny næringsplan

Tokke kommune?

I enden av Telemarkskanalen, midt i Vest-Telemark, ligger Tokke kommune med litt i overkant av 2100 innbyggere. Næringslivet består i hovedsak av aktører innen reiseliv, industri, kultur, i tillegg til handel og service.

Bedriftene er spredt mellom de ulike tettstedene, og er preget av små og mellomstore bedrifter, med flere industribedrifter i vekst. Samtidig er det få nyetableringer innen handel og tjenestenæring, og dette merkes spesielt i kommunesenteret Dalen. Rekruttering er også en stor utfordring på tvers av bransjer. Arbeidsplassene finnes, men det er vanskelig å få folk til å bli.

Ny næringsplan?

Som en lokal samfunnsutvikler har Tokke kommune et ansvar for å legge til rette for næringsutvikling i kommunen. Et sentralt dokument i dette arbeidet er næringsplanen. Den inneholder retningslinjer for prioriterte tiltak og satsinger i Tokke, i tillegg til å være førende for avgjørelser om støtte til ulike næringstiltak. Hovedområdene i den eksisterende planen (2016–2020) har vært:

1. Arbeidsplasser og næringsetableringer
2. Handel og sentrumsutvikling
3. Profilering av Tokke som næringskommune
4. Reiseliv og kultur

I år, 2023, skal næringsplanen rulleres. I forbindelse med dette arbeidet har vi hjulpet kommunen med å kartlegge behov hos relevante aktører i næringslivet. Vi har stilt spørsmål som:

- Hvorfor trenger vi egentlig en næringsplan?
- Hvem skal bruke den og til hva?
- Hvordan kan en næringsplan være nyttig også utenfor kommunens vegger?

I forbindelse med innsiktsarbeidet intervjuet vi en rekke aktører i kommunen og spurte om de hadde sett eller brukt den eksisterende næringsplanen:

90%

Har ikke sett den eksisterende næringsplanen

Behov, erfaringer og utfordringer

Positive erfaringer

Utfordringer

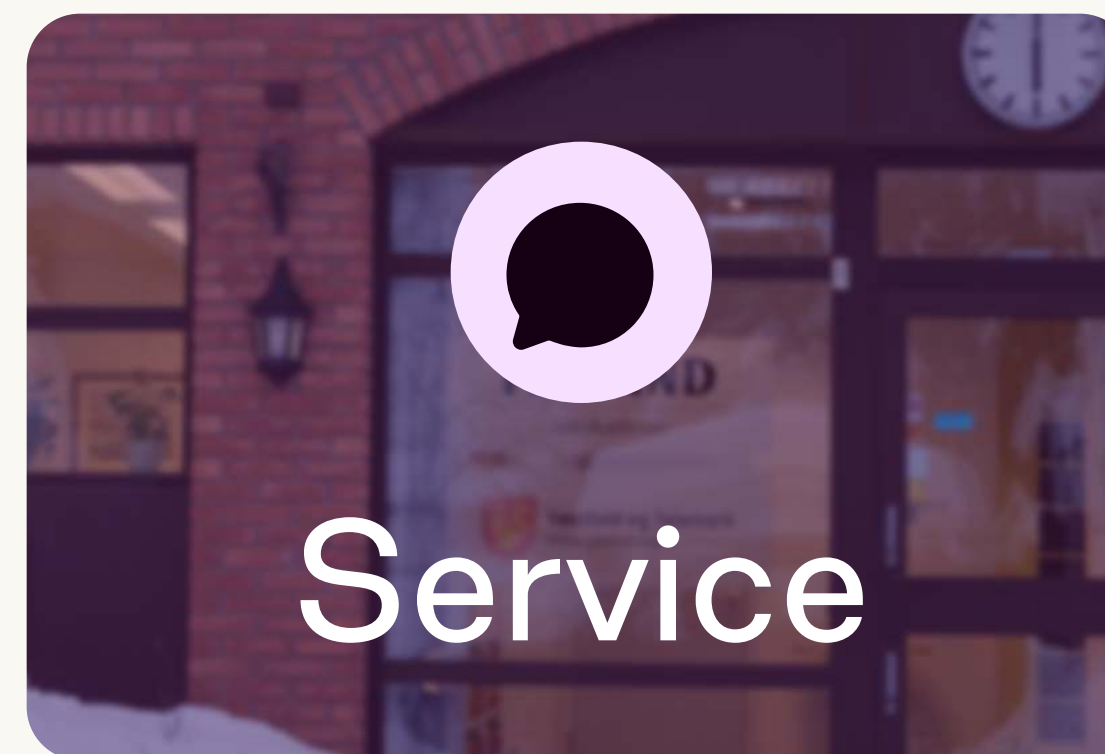
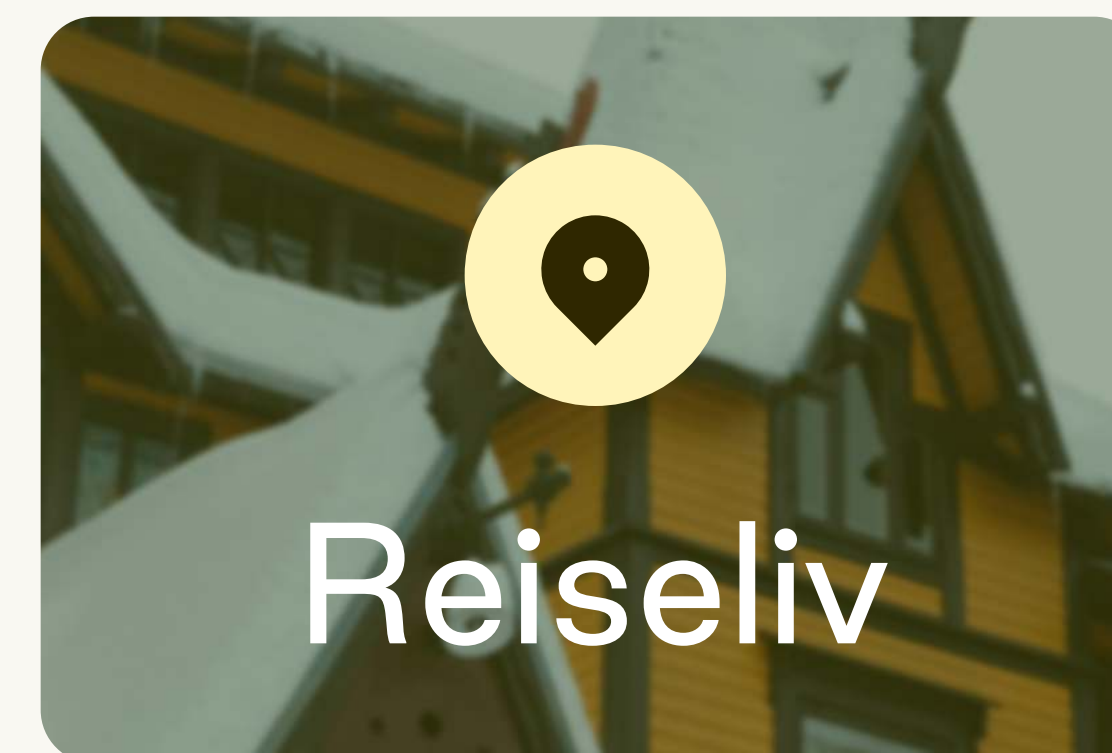

Erfaringer fra ulike perspektiver gjennom intervjuer, workshops og digitale innspill

For å forstå behovene til næringslivet i Tokke har vi snakket med et bredt utvalg næringsdrivende og innbyggere.

Vi har gjennomført 14 dybdeintervjuer med næringsdrivende som holder til over hele kommunen. Vi arrangerte også en åpen workshop hvor innbyggere kunne komme med innspill og forslag. I tillegg har det vært mulig for å gi innspill på den digitale plattformen tokke.innspill.io.

Hovedfunn

Positivt

Industri i vekst

Tokke har flere industribedrifter som stadig øker produksjon og omsetning. Tilgang på strøm til stabile priser gjennom konsesjonskraftordningen bidrar til forutsigbar planlegging og skalering. Det er også et godt etablert miljø for industriutvikling i kommunen.

Positivt

Ressurssterk kommune

Tokke kommune har store kraftinntekter og er på mange måter en ressurssterk kommune. Dette er et lokalt fortrinn som gir muligheter som mange kommuner på samme størrelse ikke har.

Positivt

Rikholdig kultur og natur

Tokke kommune er en kommune med en rik kulturhistorie og storslått natur. Kommunen har et stort antall kulturminner, turstier og bygninger som vitner om den lange historien til området. Sammen utgjør dette en god blanding og et godt grunnlag for næringsutvikling, spesielt innenfor reiseliv og turisme.

For næringsdrivende

Hva er positivt med Tokke kommune?

Stikkord

Industri i vekst

Stabile strømpriser

Ressurssterk kommune

“Midt i smørøyet”

Rikholdig kultur og natur

Gode skoler

Lokalt engasjement

God sommersesong

“Det har aldri vært så bra som det er nå. Vi har mye attraksjoner og tilreisende på sommerstid. Vi har fryktelig mye å tilby de som kommer”

“UNICEF har kåret Tokke til den beste kommunen for barn og unge to år på rad”

“Vi må ikke glemme at vi er en region med mange hytter og stor vinterturisme”

Hovedfunn

Utfordring

Store sesongvariasjoner

Spesielt for reiseliv er det store sesongvariasjoner mellom sommer og vinter. Sesongvariasjoner påvirker også aktiviteten generelt i Tokke, da næringslivet ofte er tett knyttet til andre bransjer som handel og service.

Utfordring

Negativ spiral på Dalen sentrum

Den siste tiden har flere butikker på Dalen lagt ned og det har vært vanskelig å tiltrekke seg nye folk som vil satse på nyetableringer. Dette har ført til en negativ spiral og sprer usikkerhet om fremtidens sentrumsaktivitet.

Utfordring

Rekruttering er vanskelig for alle

Rekrutteringsproblematikk har vært en gjennomgående utfordring i alle intervjuene vi har gjennomført. Det er rett og slett vanskelig å få tak i folk uavhengig av utdanning og kompetanse. Dette kan henge sammen med mangel på boliger, i tillegg til manglende attraktive tilbud i nærområdet.

Hovedfunn

Utfordring

Skummelt å satse på handel

Det er stor usikkerhet knyttet til kundegrunnet for publikumsrettede næringer i Tokke kommune. Om sommeren er god tilgang på kunder, spesielt turister, men resten av året er det verre. Denne usikkerheten bidrar til at folk kvier seg for å satse på å starte noe nytt.

Utfordring

På hver sin tue

Tokke har et variert næringsliv innenfor mange ulike sektorer. Det finnes eksempler på samarbeidskonstellasjoner som Dalen næringssamskipnad, men det mangler infrastruktur for samarbeid på tvers av bransjer og næringer. Dette gjør at man ikke utnytter det samlede potensialet i næringslivet.

Utfordring

Mangel på kveldsaktivitet

En god "kveldsøkonomi" er viktig for å skape et attraktivt sted å bo og være. Folk vil bo på et sted der det skjer ting etter arbeidstid. Til tross for utvikling i næringslivet, spesielt innenfor industrien, er det lite som skjer på kveldstid.

For næringsdrivende

Hva er negativt med Tokke?

Stikkord

Sesongvariasjoner

Negativ spiral

På hver sin tue

Rekruttering

Skummelt å satse

Kveldsaktiviteter

“Det er sommeren vi skal leve av. Det er ikke så lett å lønne seg selv i januar”

“Den største utfordringen er å få tak i ansatte. Det å få folk til å søke er utrolig vanskelig”

“Det har vært vanskelig å få til reelle samarbeid i reiselivet. Marginene er små og man har ikke så mye tid eller ressurser til fellesprosjekter”

Oppsummering av behov

Selv om vi kun har snakket med et utvalg av aktører i næringslivet, kan deres erfaringer og behov si oss noe om helheten i Tokke kommune. Selv om mange av utfordringene er lokale, blir de i stor grad påvirket av samfunnet og verden rundt – en global utvikling som går i retning av urbanisering og tilflytting til større byer. Utfordringene til Tokke deles også av mange andre distriktskommuner rundt om i landet.

Så hva skal vi gjøre da? Arbeidsplasser og god infrastruktur er ikke lenger nok til å tiltrekke seg nye innbyggere. Nå ønsker folk seg møteplasser og sosial infrastruktur. Skal Tokke kommune klare å snu denne trenden, må man tenke mer helhetlig. På tvers av bransjer, sektorer og siloer. Tokke må dyrke særegenhetene og snu dagens utfordringer til morgendagens muligheter.

①

Fra arbeidsplasser til møteplasser

②

Mer samarbeid gir mer trøkk og muligheter

③

Bedre utnyttelse av sesongene gagnar alle

Mulige tiltak for veien videre

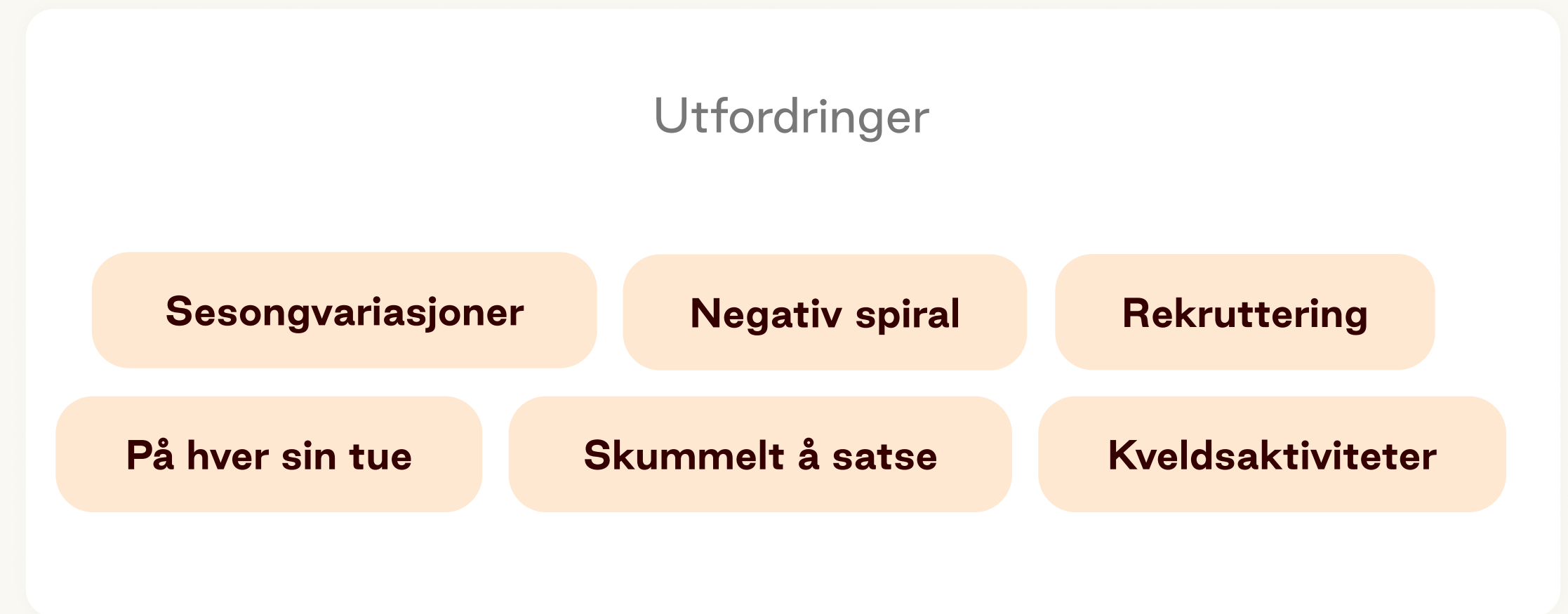

Muligheter

Forslag til tiltak

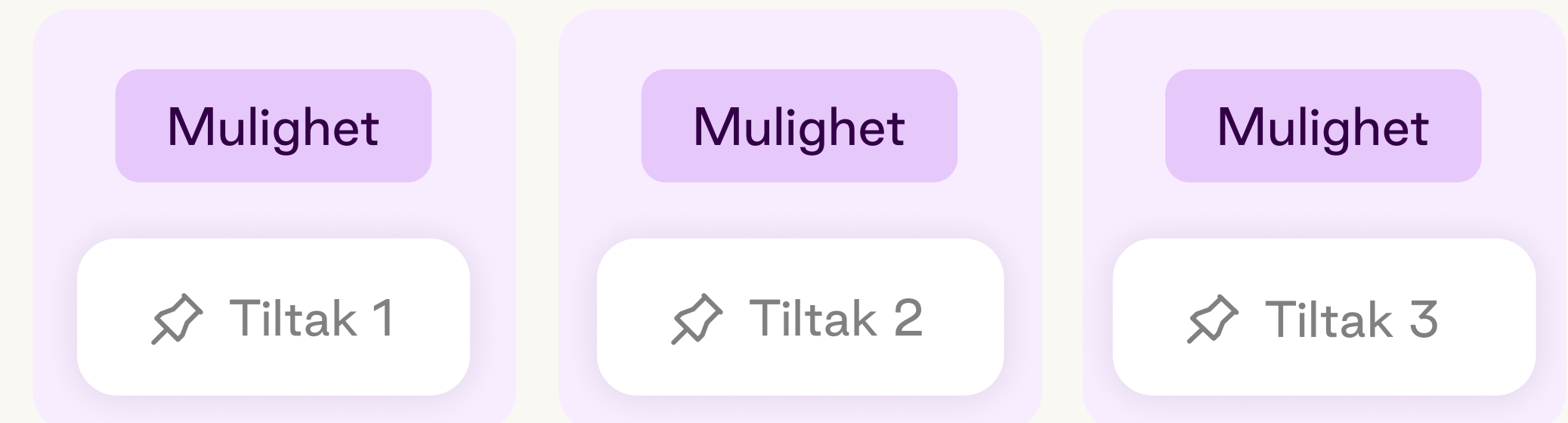
Fra utfordringer til mulige tiltak

For å utforme forslag til tiltak har vi tatt utgangspunkt i utfordringene fra kartleggingsfasen og omformulert disse til åpne spørsmål:

- Hvordan kan vi senke terskelen for å starte opp noe nytt?
- Hvordan kan vi skape mer samarbeid på tvers av næringen?
- Hvordan kan vi bruke næringsutvikling for å skape aktivitet?

Forslagene til tiltak er et forsøk på å svare på disse spørsmålene.

Muligheter

Mulighet

Utforsk nye støtteordninger

Etableringsstøtte har begrenset effekt. Derfor bør Tokke kommune lede an i utviklingen og utforske nye støtteordninger. Dette vil, i seg selv, bidra til å markedsføre Tokke som en fremoverlent kommune. For eksempel: hvis målet for ordningen er flere møteplasser, hva er den beste måten å støtte det på?

Mulighet

Senk terskelen, gjør det kortsiktig

Man kan tenke langsiktig og planlegge så mye man vil, men det har begrenset synlig effekt for attraktiviteten og bolysten i dag og i morgen. Derfor bør man tenke kortsiktig i tillegg, for å sørge for at det skjer ting som gjør at ballen begynner å rulle og slik at den negative spiralen kan snus.

Mulighet

Etabler samarbeid på tvers av næringer

Næringslivet gjør det bra, men stort sett på hver sin kant. Det bør etableres en tydeligere samarbeidsarena for alle som driver næring i Tokke kommune. Her kan man invitere inn andre ressurser og diskutere muligheter sammen. Det ligger mye potensiale i samarbeid på tvers og dette kan også gi trygghet for nyetablerte.

Utforsk nye støtteordninger

Midlertidighet

Tilskudd

Muligheter

- Se på alternativer til etableringsstøtte
- Tydeligere satsingsområder
- Satsning mot unge som vil prøve seg
- Stimuler til mer aktivitet om vinteren

Tidshorisont

I løpet av året

Hvor komplisert?

Medium

Svarer til utfordringene

Negativ spiral

Sesongvariasjoner

Skummelt å satse

Eksempler

Ny ordning

Ung midlertidighet

Tokke kommune deler ut 20 000 kr til unge under 25 år som ønsker å skape liv i Dalen sentrum!

Ny ordning

Attraktivitets-tilskudd

Har du en idé til en aktivitet eller bedrift som kan gjøre Tokke kommune til et mer attraktivt sted?

Ny ordning

Vinterfondet

Tokke kommune ønsker å stimulere til mer aktivitet i vintermånedene, og støtter vinteraktiviteter som er til glede for lokale innbyggere og besøkende.

🏠 Tiltak

Senk terskelen, gjør det kortsiktig!

Teste

Stedsutvikling

📄 Muligheter

- Tilby lokaler gratis i bytte mot utprøving av næring
- Senk terskelen for å prøve noe nytt
- Tenk pilotering og testing fremfor strenge rammer
- Utforsk mer samarbeid med skolene

🕒 Tidshorisont

Straks

⚙️ Hvor komplisert?

Medium

✍️ Svarer til utfordringene

Negativ spiral

Kveldsaktiviteter

Skummelt å satse

Rekrutering

Eksempler

Tiltak

Etabler samarbeid på tvers av næringer

Samarbeid

Fasilitator

Muligheter

- Tokke kommune som fasilitator og planlegger
- Faste møtetider etter arbeidstid
- Skape en arena for inspirasjon og samarbeid
- Tilrettelegge for mer dialog

Tidshorisont

Straks

Hvor komplisert?

Enkelt

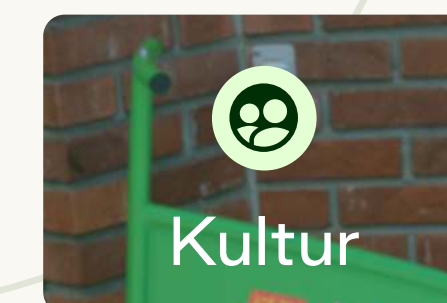
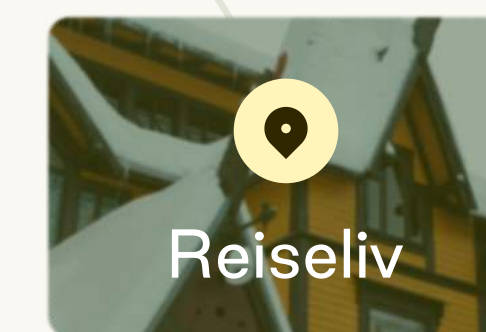
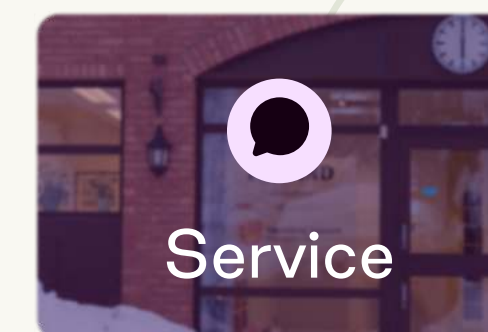
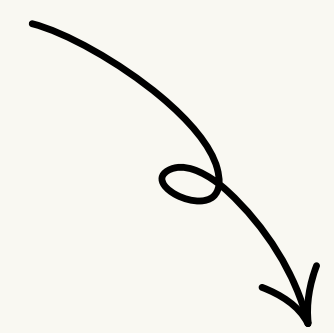
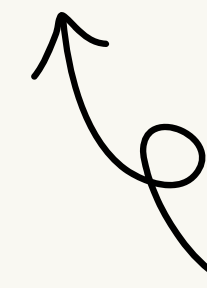
Svarer til utfordringene

Skummelt å satse

Rekrutering

På hver sin tue

Eksempler

Tokke kommune

TRIVERS

2023